

11. Sammensatte udsagnsord



Sammensatte udsagnsord består af et forled efterfulgt af et udsagnsord. De findes også i det danske sprog. Betydningsmæssigt har en del af disse ord et direkte sidestykke på tysk. Sammenlign f.eks.

↪ ankomme	<i>ankommen</i>
udtrykke	<i>ausdrücken</i>
deltage	<i>teilnehmen</i>

Den grammatiske anvendelse af sammensatte udsagnsord er imidlertid forskellig på dansk og tysk.



På tysk er hovedparten af de sammensatte udsagnsord løst sammensat. „Løst“ betyder, at de to orddele i visse tilfælde skilles ad:

↪ Jeg ankommer i morgen.
Ich komme morgen an.

Kendetegn ved løst sammensatte udsagnsord

- De består af to dele: Et forled, der har selvstændig betydning, og et udsagnsord.

↪ <i>anfangen</i>	<i>aufhören</i>	<i>einladen</i>
<i>herausfinden</i>	<i>umziehen</i>	<i>vorbereiten</i>

- I udtalen ligger trykket på første del af ordet.

↪ <i>anfangen</i>	<i>aufhören</i>	<i>einladen</i>
he <i>rausfinden</i>	<i>umziehen</i>	<i>vorbereiten</i>

Løst sammensatte udsagnsord i hovedsætninger og bydemåde

- 1 I hovedsætninger i nutid og datid adskilles de to orddele, således at første orddeel står sidst i sætningen.



↪ *Ich lade Tante Agathe ein.* (Jeg inviterer tante Agathe.)
Sie luden Onkel Willi ein. (De inviterede onkel Willi.)

2 Et løst sammensat udsagnsord adskilles også i bydemåde.

↪ *Fang an!*
Fangt an!
Fangen Sie an!

Hör auf!
Hört auf!
Hören Sie auf!



! Jeg forbereder mig.

Forkert: *Ich ~~vor~~berete mich.*
 Rigtigt: *Ich bereite mich vor.*



Løst sammensatte udsagnsord i bisætninger



3 I bisætninger i nutid og datid adskilles løst sammensatte udsagnsord ikke.

↪ *Es ist schade, dass du nicht mitkommst.*
 (Det er en skam, at du ikke kommer med.)

Ich weiß nicht, ob alle zuhörten.
 (Jeg ved ikke, om alle hørte efter.)

Sie fuhr nach Weimar, weil sie dort an einem Kurs teilnahm.
 (Hun kørte til Weimar, fordi hun deltog i et kursus der.)

Obwohl er sich undeutlich ausdrückte, verstand ich ihn.
 (Selv om han udtrykte sig utydeligt, forstod jeg ham.)

Løst sammensatte udsagnsord i kort tillægsform og navneform

4 Den korte tillægsform dannes med *ge-* stavelsen, som indsættes mellem de to orddele.

↳ *Ich bin gerade angekommen.*
(Jeg er lige ankommet.)

Du hast mir nichts Neues mitgeteilt.
(Du har ikke meddelt mig noget nyt.)

Men:

5 Hvis grundudsagnsordets korte tillægsform dannes uden *ge-*stavelsen, så bortfalder *ge-* også her.

↳ *Wir haben einen Tanz einstudiert.* (Vi har indstuderet en dans.)
Er hat die Zeitung abbestellt. (Han har afbestilt avisen.)

6 Anvendes navneformen med *zu (=at)* står *zu* mellem de to orddele.

↳ *Versprichst du mich anzurufen?*
(Lover du at ringe til mig?)

Vergiss nicht das Licht auszumachen.
(Glem ikke at slukke for lyset.)

! Jeg glemte at forberede mig.

Forkert: *Ich vergaß mich zu ~~vor~~bereiten.*

Rigtigt: *Ich vergaß mich vorzubereiten.*



Fast sammensatte udsagnsord

- 7** Sammensatte udsagnsord med betoning på anden orddel er fast sammensatte, dvs. orddelene adskilles ikke, selvom forleddet har selvstændig betydning.

Det gælder bl.a. for ordet *wieder|holen* samt mange udsagnsord med forleddene *über*, *unter* og *wider*.

↪ <i>über holen</i>	<i>über legen</i>	<i>über nehmen</i>
<i>über sehen</i>	<i>über treiben</i>	<i>unter schreiben</i>
<i>unter suchen</i>	<i>unter stützen</i>	<i>wider sprechen</i>

Ich wiederhole meine Frage. (Jeg gentager mit spørgsmål.)

Ich wiederholte meine Frage. (Jeg gentog mit spørgsmål.)

Er unterschreibt den Brief. (Han underskriver brevet.)

Er unterschrieb den Brief. (Han underskrev brevet.)

- 8** Ved fast sammensatte udsagnsord indsættes der intet *ge-* i kort tillægsform.

↪ *Das rote Auto hat uns überholt.*
(Den røde bil har overhalet os.)

Der Arzt hat mein Bein untersucht.
(Lægen har undersøgt mit ben.)

- 9** Ved fast sammensatte udsagnsord i navneform står *zu* foran udsagnsordet.

↪ *Das Schild ist leicht zu übersehen.*
(Skiltet er nemt at overse.)

Ich versuche sie zu unterstützen.
(Jeg forsøger at understøtte hende.)

- 10** Nogle udsagnsord kan både være løst og fast sammensatte (med betydningsforskel!).

↪ *Ich übersetze den Satz.* (Jeg oversætter sætningen.)
Ich setze mit der Fähre über. (Jeg sejler over med færgen.)